

Gymnázium Rumburk (kvinta osmiletého gymnázia a první ročník čtyřletého)

Předmět:

Český jazyk a literatura

Stupeň gymnázia: **vyšší stupeň osmiletého gymnázia a čtyřleté gymnázium**

Charakteristika vyučovacího předmětu

1. Obsahové, časové a organizační vymezení

Vyučovací předmět Český jazyk a literatura zahrnuje celý obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura z RVP G a část obsahu vzdělávacího oboru Informatika a informační a komunikační technologie z RVP G.

Je realizován s následující týdenní hodinovou dotací: v kvintě a prvním ročníku 4 hodiny, v sextě a druhém ročníku 3 hodiny, v septimě a ve třetím ročníku 3 hodiny a v oktávě a čtvrtém ročníku 4 hodiny. Dvě hodiny z disponibilních hodin, o které je navýšena časová dotace, jsou částečně určeny pro práci s počítačem. V kvintě a prvním ročníku je jedna hodina dělená.

Český jazyk a literatura na vyšším stupni osmiletého gymnázia obsahuje dva tematické okruhy: jazyk a jazyková komunikace a literární komunikace.

Výuka předmětu Český jazyk a literatura je založena především na výkladu, práci s textem, diskusi, psaných nebo mluvených žakovských příspěvcích k vybraným tématům, procvičování získaných vědomostí a dovedností písemně nebo ústně. Učitelé procvičování dílem využívají k získání podkladů pro klasifikaci, přičemž kladou důraz na pozitivní hodnocení. Vzdělávací obsah předmětu je dále naplňován zhlédnutím alespoň jednoho kulturního představení (divadla, besedy s umělcem, záznamu divadelního představení apod.) během studia. K dalším fakultativním aktivitám patří účast v soutěžích (Olympiáda českého jazyka, literární soutěže aj.) a projektech.

Do předmětu jsou integrovány tematické okruhy Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Sociální komunikace, Morálka všedního dne z průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova, tematické okruhy Globální problémy, jejich příčiny a důsledky, Žijeme v Evropě z průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, tematické okruhy Základní problémy sociokulturních rozdílů, Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi různého kulturního prostředí z průřezového tématu Multikulturní výchova a průřezové téma Mediální výchova.

2. Výchové a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

- Učitelé zadávají samostudium některých témat k samostatnému zpracování formou referátů, výpisků apod., s využíváním slovníků, jazykových příruček.
- Učitel vede žáky zadáváním domácích prací, formulací otázek a problémů k tomu, aby si získané informace doplňovali a porovnávali s různými zdroji informací (výklad učitele, odborná literatura, slovníky, internet), a seznamuje je ústní nebo názornou formou (návštěva knihovny) s vyhledáváním v knihovnických katalozích, aby se žáci orientovali ve školní a městské knihovně a aktivně využívali jejich služeb.

Kompetence k řešení problémů

- Žákům jsou předkládány texty, se kterými pracují a interpretují je, tzn., aplikují jazykové a slohové poznatky při řešení cvičení i ve vlastním ústním a písemném vyjadřování.
- Učitel vede diskuse, v nichž žák srozumitelně formuluje vlastní názor na literární dílo, autora.
- Prostřednictvím vybraných úkolů jsou žáci vedeni k rozvíjení svých tvůrčích schopností a fantazie a k hledání vhodných způsobů vyjádření.

Kompetence komunikativní

- Při interpretaci literárního díla, diskusi o aktuálním společenském problému, při stylistickém cvičení a podobných činnostech učitel žáky vede k věcné diskusi, naslouchání druhým a respektování jiných názorů, dává žákům prostor k formulování a obhajobě vlastního názoru, argumentaci, kladení otázek směřujících k podstatě věci, reagování na dotazy druhých.
- Učitel žákům vysvětlí a zdůrazní, že u písemné komunikace je důležitá i formální stránka: při písemných pracích žáci zvládají grafickou úpravu.

Kompetence občanská

- Učitel uvádí žáky do různých jazykových situací, v nichž žáci musejí formulovat jasně své myšlenky, soudy a požadavky, a tak prokazovat pozitivní vztah k mateřskému jazyku a k jeho kultivovanému užívání.
- Učitel žákovi pomáhá zprostředkovávat tvorbu autorů různých národů a kultur; žák si uspořádává svůj pohled na multikulturní svět.
- Při slohovém výcviku jsou zadávána témata, jejichž prostřednictvím se žák vyjadřuje na základě vlastních zkušeností k problémům mezilidských vztahů, problémům politickým, kulturním, ekologickým aj.

Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata, přesahy, poznámky
ovládá a využívá dostupnou výpočetní techniku, software a hardware	využití textového editoru v hodinách českého jazyka pokročilý textový editor typografické zásady psaní textu úprava stránky odstavec a jeho formování bloky a práce s bloky záhlaví a zápatí dokumentu poznámky pod čarou	z Informatika a informační a komunikační technologie
využívá nabídku informačních a vzdělávacích portálů, encyklopedií, knihoven, databází a výukových programů	Internet jako zdroj informací informace relevance a hodnota životnost informace rozptýl informací impaktní faktor informační zdroje	z Informatika a informační a komunikační technologie
využívá informační a komunikační služby v souladu se stávajícími etickými, bezpečnostními a legislativními požadavky	informační hygiena, etika a legislativa ochrana autorských práv ochrana osobních údajů	Sociální komunikace – učitel žáka vede k aktivnímu dodržování základních zásad při běžném vyjadřování (pozdrav, prosba, omluva, telefonický rozhovor, dopis, žádost, referát, zkoušení, diskuse z Informatika a informační a komunikační technologie
zpracovává a prezentuje výsledky své práce s využitím pokročilých funkcí aplikačního softwaru a multimediálních technologií	tvorba webové stránky programové prostředí rozvržení stránky formátování písma vkládání objektů a obrázků tlačítka a odkazy	z Informatika a informační a komunikační technologie
Jazyk a jazyková komunikace		
rozdělí český jazyk na rovinu spisovnou a nespisovnou, charakterizuje jazyk obecné češtiny, slangu, argotu, definuje nářečí a ozřejmí příčiny jeho vzniku	stratifikace českého jazyka vývoj českého jazyka	Základní problémy sociokulturních rozdílů – žák si utváří představu o využívání jazykových rovin a dialektů jako dorozumivacího prostředku různých sociálních a sociálně-kulturních skupin
ovládá zásady spisovné výslovnosti a pro účinné dorozumívání vhodně užívá zvukové prostředky řeči (modulace síly, výšky hlasu a tempa řeči; umístění přízvuků a pauz, správné frázování)	zvuková stránka jazyka spisovná výslovnost odchylky od spisovné výslovnosti pauzy, takt, frázování, melodie, tempo	
ve svém projevu uplatňuje znalosti zásad českého pravopisu	principy českého pravopisu	

praktikuje slovtvorný a morfematický rozbor slova	vztah mezi zvukovou a grafickou stránkou jazyka	
v mluveném i psaném projevu vhodně využívá slohotvorné rozvrstvení výrazových prostředků	stylistika funkční styly a stylové rozvrstvení jazykových prostředků	Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi různého kulturního prostředí – žák si ze slovní zásoby vybírá takové prostředky, které nejsou vůči druhému diskriminační a urážející, své soudy nad jinými formuluje jasně a sémanticky korektně
vhodně užívá a kombinuje jednotlivé funkční styly, slohové postupy, útvary	styl prostě sdělovací konverzace, telefonický rozhovor, soukromý dopis, e-mailová komunikace, chat styl administrativní písemné i mluvené jednání s institucemi, základní administrativní žánry, formuláře, doklady	Sociální komunikace – učitel žáka vede k aktivnímu dodržování základních zásad při běžném vyjadřování (pozdrav, prosba, omluva, telefonický rozhovor, dopis, žádost, referát, zkoušení, diskuse)
v mluveném projevu využívá základní principy rétoriky	styl řečnický umění přesvědčování a argumentace	Sociální komunikace – učitel žáka vede k aktivnímu dodržování základních zásad při běžném vyjadřování (pozdrav, prosba, omluva, telefonický rozhovor, dopis, žádost, referát, zkoušení, diskuse)
volí jazykový útvar s ohledem na partnera a při komunikaci využívá verbálních i neverbálních prostředků; zná principy jazykové etikety a dodržuje je, pozná jazykovou hru a sám se jí pokouší tvořit, určí v textu jazykový a situační humor a jazykovou komiku, hru s jazykem		
vyhledává informace na internetu komunikuje prostřednictvím Internetu uspořádá v PowerPointu počítačovou prezentaci na dané téma vytvoří webovou stránku a vystaví ji na web		Z Informatika a informační a komunikační technologie
Literární komunikace		
chápe umění jako nezbytnou a obohacující složku lidského života vysvětlí funkci literatury krásné a věcné rozezná základní literární žánry a uvede, čím se liší a co je pro ně typické vyhledá některé tropy a figury a objasní jejich funkci v textu	úvod do studia literatury	
objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a popíše, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu seznáme se s některými světovými mýty a bájemi, vysvětlí funkci mýtu seznáme se s biblickými mýty o vzniku vesmíru, světa, života seznáme se s základy teorie verše (rytmus, rým, zvukové	nejstarší neevropské literatury bible	
	romantismus světový a český	

jazykové prostředky) vyhledá některé figury a tropy a pohovoří o jejich účinku na vnímatele vytváří sám texty, v nichž uplatňuje získané vědomosti		
popíše stavbu dramatu dle Aristotela vysvětlí princip tří jednot	antická literatura	
uvede příklady nejstarších literárních památek a doplní některé podrobnosti vysvětlí, proč je bible důležitým kulturním statkem pro západní společnost a vypráví o některých biblických postavách a příbězích uvědomuje si, že antické umění je inspirací i pro současnost na pozadí duchovních hodnot středověké společnosti hodnotí díla této doby osvětlí vznik a důsledky staroslověnského písemnictví osvětlí vliv latiny na českou kulturu uvede nejstarší české literární památky charakterizuje hodnoty renesanční kultury a humanismu a jejich přínos pro rozvoj společnosti zdůvodní, proč se sem klade začátek novověku a jak se nové pojetí existence člověka promítlo do literatury na příkladech barokní literatury dokladuje vztah člověka ke světu, k bohu, k sobě samému snaží se chápat myšlení barokního člověka, jež je zpodobňováno prostřednictvím barokního jazyka ve srovnání se světovým uvádí zvláštnost českého humanismu a baroka hodnotí dílo J. A. Komenského a uvádí, které jeho myšlenky a reformy se promítají i do současnosti, především do oblasti školství	počátky světového písemnictví bible antická literatura středověká literatura renesanční literatura evropská baroko renesanční humanismus a baroko v české literatuře úvod do klasicismu a osvícenství	Globální problémy, jejich příčiny a důsledky – v literatuře se žák vyjadřuje k ženským a mužským rolím ve společnosti a seznamuje se s problematikou genderu Žijeme v Evropě – žák se dozvídá o evropských kulturních kořenech a hodnotách a identifikuje se s nimi, doplňuje si znalosti o význačných Evropanech, včetně Čechů a Evropanů českého původu, kteří reprezentují evropskou kulturu, především pak literaturu Role médií v moderních dějinách – žák objasní roli knihtisku
získané schopnosti a dovednosti tvořivě využívá v produktivních činnostech rozvíjejících jeho individuální styl		

Komentář

Ukázka ze ŠVP Gymnázia Rumburk je vybrána z kvinty vyššího cyklu osmiletého gymnázia, respektive prvního ročníku čtyřletého gymnázia. V charakteristice vyučovacího předmětu Český jazyk a literatura jsou obsaženy všechny požadované údaje, výchovné a vzdělávací strategie popisují detailně metody a postupy učitelů a činnosti žáků v hodinách, jež vedou k rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Předkládaná ukázka z učebních osnov dokumentuje méně obvyklé, ale velmi zajímavé a podnětné začlenění dalšího vzdělávacího oboru do Českého jazyka a literatury. Vyučovací předmět Český jazyk a literatura v tomto školním vzdělávacím programu zahrnuje celý obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura z RVP G a část obsahu vzdělávacího oboru Informatika a informační a komunikační technologie z RVP G. Začleněná část vzdělávacího oboru ICT je uvedena na počátku rozpracovaného vzdělávacího obsahu Českého jazyka a literatury, aby logicky dokumentovala, jak lze u žáků v hodinách češtiny při přípravě referátů, samostatných prací a následných prezentací rozvíjet informační gramotnost.

Integrovaná průřezová témata jsou podle požadavků na strukturu učebních osnov uvedena využitým tematickým okruhem, navíc je u každého průřezového tématu uveden výstup, respektive strategie, kde je konkrétně popsána činnost, díky níž si žáci rozvíjejí své schopnosti a dovednosti.

Očekávané výstupy z RVP G jsou rozpracovány dostatečně srozumitelně a ve vhodné míře podrobnosti. Některá slovesa ve školních výstupech se v souvislosti s následným hodnocením jeví jako méně vhodná (např. uvědomuje si, seznámí se). Přesto je z ukázky jasná celková koncepce daného předmětu na škole.